

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра цивільно-правових дисциплін

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан юридичного факультету

Віталій СЕРЬОГІН
«28» серпня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПОХОДЖЕННЯ, СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК
ОКРЕМИХ ІНСТИТУТІВ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

рівень вищої освіти - третій (освітньо-науковий)
галузь знань - D Бізнес, адміністрування та право
спеціальність - D8 Право
освітня програма - Право
вид дисципліни - за вибором
факультет - юридичний

2025 / 2026 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою юридичного факультету

28 серпня 2025 року, протокол № 1

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Мічурін Є.О., д.ю.н., професор, професор кафедри цивільно-правових дисциплін юридичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Програму схвалено на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін юридичного факультету

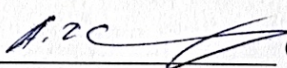
Протокол від 26 червня 2025 року, № 19

Завідувач кафедри

цивільно-правових дисциплін Олена УСТИМЕНКО

Програму погоджено с гарантом освітньо-наукової програми «Право» третього (освітньо-наукового) рівня освіти

Гарант освітньо-наукової програми «Право» третього (освітньо-наукового) рівня освіти

 Олександр ЖИТНИЙ

Програму погоджено науково-методичною комісією юридичного факультету

Протокол від 28 серпня 2025 року, № 1

Голова методичної комісії
юридичного факультету

 Ганна ЗУБЕНКО

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Походження, становлення та розвиток окремих інститутів цивільного права» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії у галузі права за третім (освітньо-науковим) рівнем за спеціальністю D8 Право.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є досягнення всебічного глибокого розуміння та засвоєння студентами сутності та природи походження, становлення та розвиток окремих інститутів цивільного права, норм та принципів регулювання цивільно-правових відносин в сучасних умовах інтеграції національного законодавства із законодавством Європейського Союзу.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є визначення та аналіз правових проблем, формування та обґрунтування правових позицій та застосування отриманих знань у практичних ситуаціях.

1.3. Кількість кредитів – 3

1.4. Загальна кількість годин – 90 годин

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
денна форма навчання	заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	2-й
Семестр	
3-й	3-й
Лекції	
16 год.	8 год.
Практичні, семінарські	
16 год.	4 год.
Лабораторні	
Самостійна робота, у тому числі	
58 год.	78 год.
Індивідуальні завдання:	

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна:

ІК -Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності у сфері права, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

ЗК01. Здатність генерувати нові ідеї (креативність)

ЗК03. Здатність розв'язувати комплексні проблеми на основі системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору.

ЗК04. Здатність усно і письмово презентувати результати власного наукового дослідження українською та іноземною мовами, глибоко розуміти іншомовні наукові та

професійні тексти за напрямом досліджень.

ЗК05. Здатність вести наукову дискусію та спір, відстоювати власні погляди в максимально ефективній, переконливій, коректній і тактовній формі, інтелектуальна чесність і вміння працювати з критикою.

СК3.01. Здатність планувати та виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання цивільно-правових інститутів та явищ та висвітленні їх при викладанні дисциплін цивільно-правового спрямування.

СК3.02. Здатність застосовувати методи правового і міждисциплінарного дослідження цивільно-правових явищ і процесів, використовувати релевантний дослідницький інструментарій.

СК3.03. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність, викладати дисципліни цивільно-правового спрямування на високому теоретичному й методичному рівні.

СК3.04. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру в сфері цивільно-правових, сімейних, міжнародно-правових відносин та забезпечувати якість виконуваних досліджень; дотримання права інтелектуальної власності та стандартів академічної доброчесності.

СК3.05. Здатність моделювати оптимальні варіанти вирішення складних правових проблем з точки зору цивільного права і процесу, прогнозувати можливі наслідки їх реалізації.

СК3.06. Здатність здійснювати експертну діяльність у сфері права, тлумачити здійснювати наукове тлумачення нормативно-правових актів в сфері регулювання цивільних, міжнародних, сімейних відносин, надавати рекомендації щодо їх удосконалення.

СК3.07. Здатність виявляти нові інституційні етичні виклики та етичні виклики в житті суспільства і пропонувати для них правові механізми розв'язання з точки зору цивільного права та процесу.

СК3.08. Здатність до міжнародної науково-педагогічної мобільності за цивільно-правовим профілем.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна:

ПРН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання у сфері права і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень, отримання нових знань та здійснення інновацій.

ПРН02. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми права державною та іноземною мовами, оприлюднювати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних наукових виданнях.

ПРН03. Застосовувати у фаховій діяльності знання та розуміння системи права, історії світової та української правової думки, сучасної правової доктрини, а також основних напрямів та провідних тенденцій у розвитку права.

ПРН04. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні аргументи, зокрема, результати теоретичного аналізу, прикладних досліджень, наявні наукові джерела; аналізувати досліджувану проблему з урахуванням широкого правового та загальносоціального контекстів.

ПРН05. Планувати і виконувати теоретичні та прикладні дослідження з права та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасного наукового інструментарію, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу передових концептуальних і методологічних знань щодо досліджуваної проблеми з дотриманням стандартів академічної та професійної етики.

ПРН10. Готувати правові висновки, пропозиції та рекомендації за результатами правового дослідження.

ПРН11. Здійснювати доктринальне тлумачення норм національного, міжнародного та права Європейського Союзу, здійснювати порівняльний аналіз правових явищ та процесів у

різних правових системах.

ПРН14. Застосовувати на постійній основі деонтологічні правила і керівні принципи наукових досліджень в галузі права з урахуванням таких аспектів, як необхідність дотримання авторських прав, недоторканності приватного життя, професійної таємниці та належних дослідницьких практик тощо.

ПРН15. Формулювати і вирішення завдань, які виникають під час науково-дослідницької і науково-педагогічної діяльності, що потребують поглиблених професійних знань.

1.8. Пререквізити: Теорія права та держави. Цивільне право (загальна частина). Цивільне право (особлива частина). Господарське право. Цивільний процес. Господарський процес.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Значення походження, становлення та розвитку окремих інститутів цивільного права

Роль походження, становлення та розвитку окремих інститутів цивільного права для правотворчої, правозастосовчої та навчальної діяльності. Сучасний стан новітніх тенденцій розвитку цивільно-правової науки в Україні. Здійснення цивільних прав.

Тема 2. Походження, становлення та розвиток вчення про осіб

Вчення про осіб у приватному праві. Походження, становлення та розвитку інституту фізичної особи. Походження, становлення та розвитку інституту юридичної особи. Походження, становлення та розвитку окремих інститутів держави, територіальних громад як суб'єктів цивільного права. Представники цивільної науки – автори праць щодо походження, становлення та розвитку окремих інститутів цивільного права вчення про осіб. Втілення тенденцій походження, становлення та розвитку окремих інститутів цивільного права вчення про осіб у законодавство.

Тема 3. Походження, становлення та розвиток вчення про право власності

Походження, становлення та розвиток доктрини права власності. Правова природа та основні положення. Обмеження права власності. Представники цивільної науки – автори праць щодо новітніх тенденцій розвитку вчення про право власності. Втілення новітніх тенденцій розвитку цивільно-правової науки у законодавство.

Тема 4. Походження, становлення та розвиток вчення про договори

Походження, становлення та розвиток доктрини цивільно-правових договорів. Правова природа та основні положення. Обмеження у договірному праві. Представники цивільної науки – автори праць щодо новітніх тенденцій розвитку вчення про договори. Втілення новітніх тенденцій розвитку цивільно-правової науки у законодавство.

Тема 5. Походження, становлення та розвиток вчення про цивільно-правову відповідальність

Походження, становлення та розвиток вчення про цивільно-правову відповідальність: основні положення. Обмеження цивільної відповідальності. Представники цивільної науки – автори праць щодо новітніх тенденцій розвитку вчення про цивільно-правову відповідальність. Втілення новітніх тенденцій розвитку цивільно-правової науки у законодавство.

Тема 6. Походження, становлення та розвиток інтелектуального права

Походження, становлення та розвиток інтелектуального права: основні положення.

Обмеження у інтелектуальному праві. Представники цивільної науки – автори праць щодо новітніх тенденцій розвитку інтелектуального права. Втілення новітніх тенденцій розвитку цивільно-правової науки у законодавство.

Тема 7. Походження, становлення та розвиток спадкового права

Походження, становлення та розвиток спадкового права: основні положення. Обмеження у спадковому праві. Представники цивільної науки – автори праць щодо розвитку спадкового права. Втілення новітніх тенденцій розвитку спадкового права у законодавство.

Тема 8. Походження, становлення та розвиток інших інститутів цивільного права

Походження, становлення та розвиток інших інститутів: основні положення. Канонічне право: цивільно-правові аспекти(історія та сучасність). Обмеження у цивільному праві: концептуальні положення. Представники цивільної науки – автори праць щодо розвитку окремих інститутів цивільного права. Втілення новітніх тенденцій розвитку окремих інститутів цивільного права у законодавство.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	с	лб	інд	с.р.		л	с	лб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Значення походження, становлення та розвитку окремих інститутів цивільного права	11	2	2			7	13	2	2			9
Тема 2. Походження, становлення та розвиток вчення про осіб	11	2	2			7	13	2	2			9
Тема 3. Походження, становлення та розвиток вчення про право власності	11	2	2			7	11	2				9
Тема 4. Походження, становлення та розвиток вчення про договори	11	2	2			7	9					9
Тема 5. Походження, становлення та розвиток вчення про цивільно-правову відповідальність	11	2	2			7	9					9
Тема 6. Походження, становлення та розвиток інтелектуального права	11	2	2			7	11					11
Тема 7. Походження, становлення та розвиток спадкового права	11	2	2			7	11					11
Тема 8. Походження, становлення та розвиток інших інститутів цивільного права	13	2	2			9	13	2				11
Усього годин	90	16	16			58	90	8	4			78

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Значення походження, становлення та розвитку окремих інститутів цивільного права	2 (2)
2.	Походження, становлення та розвиток вчення про осіб	2 (2)
3.	Походження, становлення та розвиток вчення про право власності	2
4.	Походження, становлення та розвиток вчення про договори	2
5.	Походження, становлення та розвиток вчення про цивільно-правову відповідальність	2
6.	Походження, становлення та розвиток інтелектуального права	2
7.	Походження, становлення та розвиток спадкового права	2
8.	Походження, становлення та розвиток інших інститутів цивільного права	2
	Разом	16 (4)

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1.	Значення походження, становлення та розвитку окремих інститутів цивільного права (опрацювання додаткової літератури за темою)	7 (9)
2.	Походження, становлення та розвиток вчення про осіб (опрацювання додаткової літератури за темою)	7 (9)
3.	Походження, становлення та розвиток вчення про право власності (опрацювання додаткової літератури за темою)	7 (9)
4.	Походження, становлення та розвиток вчення про договори (опрацювання додаткової літератури за темою)	7 (9)
5.	Походження, становлення та розвиток вчення про цивільно-правову відповідальність (опрацювання додаткової літератури за темою)	7 (9)
6.	Походження, становлення та розвиток інтелектуального права (опрацювання додаткової літератури за темою)	7 (11)
7.	Походження, становлення та розвиток спадкового права (опрацювання додаткової літератури за темою)	7 (11)
8.	Походження, становлення та розвиток інших інститутів цивільного права (опрацювання додаткової літератури за темою)	9 (11)
	Разом	58 (78)

6. Індивідуальні завдання

Не передбачені навчальним планом.

7. Методи навчання

Застосовуються три групи методів навчання:

1. словесні – описове розкриття навчального матеріалу, пояснення сутності відповідного явища, поняття, процесу, інструктаж щодо особливостей застосування окремих норм, перевірка рівня самостійного опрацювання навчального матеріалу тощо;
2. наочні – демонстрація схем, таблиць, малюнків (за наявності);

3. практичні – формування вмінь і навичок оперування правовими категоріями, застосування правових норм та використання набутих знань при проведенні семінарських занять.

8. Методи контролю

Поточний контроль проводиться на всіх видах аудиторних занять протягом семестру. Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування або письмового контролю на семінарських заняттях, лекціях, у формі колоквиуму, виступів студентів при обговоренні питань на семінарських заняттях, у формі комп'ютерного тестування тощо.

Підсумковий контроль проводиться в форматі заліку.

Студента допускають до складання семестрового підсумкового контролю за умови набрання ним мінімум 10 балів. Максимальна сума балів, яку може набрати студент при складанні заліку з навчальної дисципліни, складає 40. Максимальна сума балів, які може набрати студент при вивченні навчальної дисципліни, складає 100.

Перелік питань до підсумкового контролю

1. Роль походження, становлення та розвитку окремих інститутів цивільного права для правотворчої, правозастосовчої та навчальної діяльності.
2. Сучасний стан новітніх тенденцій розвитку цивільно-правової науки в Україні.
3. Здійснення цивільних прав.
4. Вчення про осіб у приватному праві.
5. Походження, становлення та розвитку інституту фізичної особи.
6. Походження, становлення та розвитку інституту юридичної особи.
7. Походження, становлення та розвитку окремих інститутів держави, територіальних громад як суб'єктів цивільного права.
8. Представники цивільної науки – автори праць щодо походження, становлення та розвитку окремих інститутів цивільного права вчення про осіб.
9. Втілення тенденцій походження, становлення та розвитку окремих інститутів цивільного права вчення про осіб у законодавство.
10. Походження, становлення та розвиток доктрини права власності.
11. Правова природа та основні положення.
12. Обмеження права власності.
13. Представники цивільної науки – автори праць щодо новітніх тенденцій розвитку вчення про право власності.
14. Втілення новітніх тенденцій розвитку цивільно-правової науки у законодавство.
15. Походження, становлення та розвиток доктрини цивільно-правових договорів. Правова природа та основні положення.
16. Обмеження у договірному праві.
17. Представники цивільної науки – автори праць щодо новітніх тенденцій розвитку вчення про договори.
18. Втілення новітніх тенденцій розвитку цивільно-правової науки у законодавство.
19. Походження, становлення та розвиток вчення про цивільно-правову відповідальність: основні положення.
20. Обмеження цивільної відповідальності.
21. Представники цивільної науки – автори праць щодо новітніх тенденцій розвитку вчення про цивільно-правову відповідальність.
22. Втілення новітніх тенденцій розвитку цивільно-правової науки у законодавство.

23. Походження, становлення та розвиток інтелектуального права: основні положення.
24. Обмеження у інтелектуальному праві.
25. Представники цивільної науки – автори праць щодо новітніх тенденцій розвитку інтелектуального права.
26. Втілення новітніх тенденцій розвитку цивільно-правової науки у законодавство.
27. Походження, становлення та розвиток спадкового права: основні положення. Обмеження у спадковому праві.
28. Представники цивільної науки – автори праць щодо розвитку спадкового права.
29. Втілення новітніх тенденцій розвитку спадкового права у законодавство.
30. Походження, становлення та розвиток інших інститутів: основні положення.
31. Канонічне право: цивільно-правові аспекти (історія та сучасність).
32. Обмеження у цивільному праві: концептуальні положення.
33. Представники цивільної науки – автори праць щодо розвитку окремих інститутів цивільного права.
34. Втілення новітніх тенденцій розвитку окремих інститутів цивільного права у законодавство.

9. Схема нарахування балів

Загальна кількість балів – 100.

Кількість балів за залік – 40.

Кількість балів протягом семестру – 60:

Кількість балів за відповіді на семінарських заняттях $\sum 40 = 60$:

Формула обчислення

$$\sum 60 = \frac{\sum 1}{\sum 2} \times 8 \text{ (вісім)}$$

Примітка:

$\sum 40$ – сума максимальної кількості балів

$\sum 1$ – сума балів, що отримав студент за відповіді на семінарських заняттях.

$\sum 2$ – кількість семінарських занять протягом семестру.

8 – коефіцієнт

Поточний контроль	Разом	Залік	Сума
T1-T8			
$\sum 60$	60	40	100

За результативну наукову роботу (написання наукової роботи, тез доповідей, участь у науково-практичних конференціях, участь у роботі гуртка тощо) за профілем цієї дисципліни, за рішенням кафедри відповідно до критеріїв, встановлених програмою навчальної дисципліни, студент може отримати до 10 додаткових (заохочувальних) балів.

Відповідь на семінарському занятті – **1-5 балів.**

Критерії оцінювання відповіді

Поточний контроль здійснюється, зокрема, у формі опитування та перевірки результатів виступів на семінарських та практичних заняттях в п'ятибальній шкалі оцінок.

5 балів ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом усього практичного заняття;
- дає повний, правильний, послідовний, зв'язний, обґрунтований виклад питання, що супроводжується правильними прикладами з доктринальних джерел та посиланням на чинне законодавство;

- все, що викладається, повинно свідчити про глибоке розуміння і орієнтацію в явищах і процесах, що вивчаються;

- правильні вичерпні відповіді на додаткові питання викладача.

4 бали ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом практичного заняття;
- дає правильний, повний виклад змісту підручника і матеріалу, поданого викладачем, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач для з'ясування глибини розуміння і вміння орієнтуватися в явищах і процесах, відповідає лише з деякою допомогою викладача чи колег;

- недостатньо вичерпні відповіді на додаткові запитання викладача.

3 бали ставиться за наступних умов:

- студент на занятті поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача;
- в цілому виявляє знання основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає помилки і усвідомлює їх тільки після вказівки викладача;

- відповіді на запитання дає не одразу, а тільки після деякого напруження пам'яті, причому відповіді нечіткі;

- не в змозі без допомоги викладача вивести співвідношення з іншими проблемами дисципліни, що вивчається;

2 бали ставиться за наступних умов:

- допускає суттєві помилки або зовсім пропускає матеріал і частково виправляє ці помилки тільки після вказівки викладача;

- студент виявляє незнання значної частини навчального матеріалу, нелогічно і невпевнено його викладає, у відповіді мають місце заминки і перерви, не може пояснити проблему, хоча і розуміє її;

- викладає матеріал не достатньо зв'язно і послідовно.

1 бал ставиться за наступних умов:

- студент припускається грубих помилок при викладі матеріалу і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача;

- виявляє нерозуміння навчального матеріалу і як наслідок цього – повна відсутність навичок як в аналізі явищ, так і у подальшому виконанні практичних завдань.

Критерії оцінювання залікової роботи

Залікова робота виконується у письмовій формі та складається із 40 тестових завдань. Кожне тестове завдання має варіанти відповідей, тільки один з яких є правильним; за кожну правильну відповідь нараховується один бал.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
90-100	зараховано
70-89	зараховано

50-69	зараховано
1-49	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література:

1. Антологія української юридичної думки: У 10 т. Т. 6.: Цивільне право. К.: Юридична книга, 2003. 584 с.
2. Договірне право: Конспект лекцій / І.В. Жилінкова, В.І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєва та ін.; За заг. ред. І. В. Жилінкової, В. І. Борисової. Х.: Нац. юрид. акад. України, 2008. 116 с.
3. Договірне право: Особлива частина частина / За ред. О.В. Дзери. К.: Юрінком Інтер. 2008. Т. 2. 1200 с.
4. Кодифікація приватного (цивільного) права України / За ред. проф. А. Довгерта. К.: Український центр правничих студій, 2004. 336 с.
5. Мічурін Є. О., Сліпченко С.О., Кухарев О.Є. Спадкове право: практика застосування. Х.: Юрsvіт, 2009. 464 с.
6. Мічурін Є. О., Шишка О.Р. Цивільне право : альбом схем. Х.: Фактор. 2013. 464 с.
7. Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України. У 2-х т. Т. 1./ Відп. ред. В. Г. Ротань. 2-ге вид. Х.: Фактор, 2010. 800 с.
8. Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України. У 2-х т. Т. 2./ Відп. ред. В. Г. Ротань. 2-ге вид. Х.: Фактор, 2010. 784 с.
9. Орлов І.П., Кухарев О.Є. Правочини в сфері спадкового права: монографія. К.: Алерта, 2013. 270 с.
10. Харитонов Є.О., Калітенко О.М., Зубар В.М. та ін. Цивільне і сімейне право України: Навчально-практичний посібник / За ред. Є.О. Харитонова, А. І. Дрішлюка. Х.: ТОВ «Одіссей», 2003. 640 с.
11. Цивільне право: підручник: у 2 ч. Ч. 2 / За заг. ред. В. А. Кройтора, Є. О. Мічуріна. Х.: ХНУВС, 2013. 814 с.
12. Цивільне право. Ч. 1 : навч. посіб. / за заг. ред. В.А.Кройтора, О.Є.Кухарева. Х.: Золота миля, 2013. 400 с. Глава 20. Речові права на чуже майно. С. 317-322.

Допоміжна література:

1. Амельченко В. Сутність юридичної особи в сучасних умовах. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 2. С. 27-29.
2. Антонюк О. Право на самозахист учасників цивільних правовідносин – ще один крок у напрямі ствердження людини найвищою соціальною цінністю. *Підприємництво, господарство і право*. 2003. № 10. С. 98-102.
3. Безсмертна Н. Межі здійснення права приватної власності в Україні. *Право України*. 2002. № 6. С. 53-57.
4. Берестова І. Є. Набуття, збереження майна без достатньої правової підстави в підприємницькій діяльності: монографія / І. Є. Берестова, В. І. Бобрик; за заг. ред. О. Д. Крупчана. К.: НДППіП, 2006. 150 с.
5. Бернхем В. Вступ до права та правової системи США. К.: Україна, 1999. 544 с.
6. Бондаренко Л. До питання цивільно-правової відповідальності юридичних осіб публічного права. *Право України*. 2006. № 7. С. 100-103.
7. Васильєва В. А. Проблеми цивільно-правових відносин з надання посередницьких послуг: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03. К.: КНУ ім. Тараса Шевченка, 2006. 32 с.
8. Горбась Д. Сутність здійснення суб'єктивного цивільного права.

Підприємництво, господарство і право. 2003. № 2. С. 27-29.

9. Мічурін Є. О. Окремі аспекти найму (оренди) житла. *Нотаріат України*. 2015. № 9. С. 22-24.

10. Мічурін Є. О. Основні положення концепції обмежень майнових прав фізичних осіб. *Університетські наукові записки*. 2012. № 1. С. 260-264.

11. Мічурін Є. О., Кожевникова В. О. Розуміння обмежень прав осіб у цивільному праві. *Приватне право і підприємництво*. 2014. Вип. 13. С. 71-74.

12. Мічурін Є., Малай М. Особливості обмежень, що виявляються у правах на чужі речі. *Нотаріат для вас*. 2013. №3 С. 36-44.

13. Мічурін Є.О. Захист від неправомірних обмежень майнових прав фізичних осіб. В кн. «Особливості захисту суб'єктивних цивільних прав» / За заг. ред. О.Д. Крупчана, В.В.Луця : Монографія. К.: НДІ ППіП НАПрН України, 2012. С. 56-66.

14. Піддубна В. Релігійні організації як юридичні особи. *Право України*. 2005. № 4. С. 107-109.

15. Слободян С. Обмеження дієздатності фізичних осіб: цивільно-правові проблеми: Коментарі та тлумачення законодавства. *Юридичний журнал*. 2004. № 1. С. 32-33.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. European Research Group on Existing EC Private Law (Acquis Group): <http://www.acquis-group.jura.uni-osnabrueck.de>

2. Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law // Draft Common Frame of Reference (DCFR): http://ec.europa.eu/justice/policies/civil/docs/dcf_r_outline_edition_en

3. The principles of european contract law: <http://www.jus.uio.no>

4. Електронне наукове видання «Юридичний науковий електронний журнал» <http://www.lsej.org.ua/>

5. Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського: <http://irbisnbuv.gov.ua/>

6. Офіційний веб-портал Верховної Ради України: <http://rada.gov.ua/>

7. Офіційний вісник України: <http://ovu.com.ua/>

8. Юридичний журнал «Право України»: <http://pravoua.com.ua/>

9. Юридичний журнал «Форум права»: www.irbis-nbuv.gov.ua

10. Юридичний журнал «Юстиніан»: <http://www.justinian.com.ua/>